

Program proti šikanování

Ředitel školy Ing. Bc. Jaroslav Kostelníček	
Vypracovala: Mgr. Soňa Řeháková, metodik prevence	Pedagogická rada seznámena:
Platnost od 1. 9. 2024	

Program proti šikanování

Vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 24 246/2008-6. Dokument charakterizuje formy a projevy šikanování, definuje odpovědnost školy a přináší obecné návody a postupy.

V případě problematických situací je tento pokyn oporou při řešení.

Každodenní prevence předcházení šikany

Zaměstnanci školy:

svým jednáním a chováním **podporují zdravé klima ve škole, respektující vztahy mezi žáky, mezi žáky i zaměstnanci školy**

v krizových situacích dávají jasně najevo, že **špatné chování se netoleruje**, nejsou nevšímaví k projevům **násilí fyzického, ale i psychického, slovnímu napadání**

zejména **třídní učitelé** na začátku školního roku podají **žákům i jejich zákonným zástupcům informace** o tom, na koho se mohou obracet při projevech rizikového chování – třídní učitel, metodik prevence, výchovný poradce, sociální pedagogové, ředitel školy, zástupci ředitele školy, schránka důvěry, linky bezpečí apod.

Postupy řešení šikanování

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Metody vyšetřování šikanování:

- A. **Pro vyšetřování počáteční šikany** (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:
  1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
  2. Nalezení vhodných svědků.
  3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
  4. Zajištění ochrany obětem.
  5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

- B. **Pokročilá šikana s neobvyklou formou** – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:
  1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
  2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
  3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
  4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
  5. Nahlášení policii.
  6. Vlastní vyšetřování.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s

dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

Kdo co řeší – jak postupovat

Pedagogický zaměstnanec školy zachytí rizikové chování žáků nebo dostane informaci o takto rizikovém chování žáků, informuje ředitele školy, popř. zástupce ředitele školy a metodika prevence.

Tento pedagogický zaměstnanec zaznamená, o jaké chování se jednalo, kdy k němu došlo, popř. kdy dostal informaci apod. Nadále se řídí pokyny ředitele školy, popř. zástupce ředitele školy, metodika prevence, výchovného poradce.

Důležité je zachovávat maximální diskrétnost, ale rozhodně sdělit informace vedení školy a metodikovi prevence.

Nezapomenout na podrobné zápisy z jednání se všemi zúčastněnými.

Pokročilé a neobvyklé formy šikany řeší škola v součinnosti s odborníky ze specializovaných pracovišť, zejména z PPP, SVP. Dále je možné spolupracovat s organizacemi specializovanými na prevenci rizikového chování z řad neziskových organizací a s dalšími odborníky z oblasti psychologie, psychoterapie a psychiatrie.

Výchovná opatření

(1) Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

(2) Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
- Snížení známky z chování.
- Převedení do jiné třídy.

(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

(4) V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
- Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce s rodiči

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktický přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Spolupráce se specializovanými institucemi

- (1) Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány. Zejména:
  - v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
  - v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
  - v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),
  - případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.
- (2) Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
- (3) Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Odpovědnost školy

- (1) Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
- (2) Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod.
- (3) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§168, 167 trestního zákona). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřování (§ 166 tr. zákona) či schvalování trestného činu (§165 tr. zákona), v krajním případě i podněcování (§ 164 tr. zákona). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§ 10 tr. zákona) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

Informace pro rodiče

Možné varovné signály šikanování Vašeho dítěte

Za šikanování se považuje, když silnější žák nebo skupina žáků pro vlastní potěšení často a opakovaně ubližují druhým. Zpočátku se to děje nenápadně, prostřednictvím různých „legráček“ a „žertíků“ (strkání, nadávání, schovávání věcí, ...) případně odmítáním, přehlížením, zesměšňováním a pomlouváním. Později se znepríjemňování života obětí stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí, například bití, krádeže a poškozování věcí.

Signály šikany:

- Za dítětem domů nedochází žádný spolužák ani kamarád.
- Dítě je zaražené, smutné a nemluví o tom, co se děje ve škole.
- Špatně usíná, zdají se mu hrůzostrašné sny, křičí ze spaní.
- Dochází ke zhoršení prospěchu, je nesoustředěné a často bez zájmu.
- Před odchodem do školy nebo při příchodu ze školy si dítě stěžuje na zdravotní problémy.
- Dítě často navštěvuje lékaře - má zvýšenou absenci, někdy i neomluvené hodiny.
- Do školy a ze školy chodí oklikami, může chodit i za školu.
- Domů přichází s roztrhaným oblečením, poškozenými školními pomůckami nebo bez nich.
- Často potřebuje peníze, ztrácí kapesné, kupuje fiktivní školní pomůcky a neplatí obědy.
- Dítě může domů chodit hladové, přestože dostává svačiny a má zajištěné obědy ve škole.
- Nedokáže přesvědčivě vysvětlit svoje zranění.
- Nechce chodit na tělesnou výchovu, má odřeniny, škrábance nebo řezné rány, které se nedají uspokojivě vysvětlit.
- Je osamocené, s nikým se nebaví, nemá kamaráda, má často smutnou náladu, působí nešťastně a ustrašeně, stává se uzavřeným.
- Dítě trpí poruchami soustředění, je smutné či apatické nebo se projevují výkyvy nálad.
- Dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.
- Je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, může projevovat zlobu i vůči rodičům.

Co je to kyberšikana

Cílem kyberšikany je někomu ublížit nebo ho zesměšnit za použití elektronických prostředků. Je to úmyslné, nepřátelské chování, které se obvykle opakuje. Jednotlivec nebo skupina útočníků ubližují takovým způsobem, že se oběť nemůže účinně bránit.

Kyberšikana je například:

- Hanlivé a urážlivé zprávy zasílané prostřednictvím SMS, MMS nebo internetu.
- Zesměšňující nebo ponižující obrázky či videa posílané e-mailem nebo vyvěšené na webové stránce.
- Zesměšňování, vydírání, zastrasování, ubližování, ohrožování a obtěžování prostřednictvím komunitních sítí.
- Zneužití identity oběti rozesíláním obtěžujících a urážlivých zpráv pod jejím jménem. Co pro své dítě můžete udělat vy?
- Zajímejte se, co Vaše dítě doma na internetu dělá.
- Naučte své dítě chránit svou identitu, včetně soukromí rodiny.
- Přijměte fakt, že život ve virtuálním světě k Vaším dětem patří.
- Pokud se v něm naučíte pohybovat, porozumíte lépe Vašemu dítěti.
- Dejte dítěti najevo, že za Vámi může přijít s jakýmkoliv problémem.
- Sledujte, jak se dítě chová při elektronické komunikaci, všimněte si varovných a neobvyklých znaků, včetně reakcí na Vaši přítomnost.
- Zjistěte, jaké existují technické možnosti ochrany Vašeho dítěte (uzamknutí některých stránek...).
- Uvědomte si, že technické vymoženosti za kyberšikanu nemohou – nemá smysl je dětem zakazovat.
- Na druhou stranu děti, které žijí ve virtuálním světě více než v tom reálném, jsou více ohroženy – podporujte u dětí i jejich reálné aktivity.
- Vysvětlete dětem, že ve virtuálním světě je čekají i rizika – vybírejte s nimi bezpečné internetové prostředí.
- Pokud se o kyberšikaně dozvíte, uložte nebo vytiskněte maily, SMS... - mohou posloužit jako důkazní materiál.
- Kontaktujte poskytovatele serveru, ze kterého agresor šikanuje, a požádejte ho, aby útočnickovi zamezil přístup.
- Zkuste zjistit, kdo je agresor (podle výzkumu je 78 % agresorů ze stejné školy jako oběť).
- Pokud zjistíte, že agresor je ze školy dítěte, kontaktujte zástupce školy.

- Ujistěte se, že škola, do které chodí Vaše dítě, chrání Vaše dítě na internetu.
- V případě podezření na trestný čin kontaktujte Policii České republiky.
- Uvědomte si, že kyberšikana často úzce souvisí se šikanou tváří v tvář, ptejte se svého dítěte, zda mu někdo neublíží i jinak než v kyberprostoru